

'uit Amsterdam per trein op 27 januari en volgende dagen. Het bestond voor een groot gedeelte uit kinderen' (jongens dus) 'van vijftien tot achttien jaar', die 'halfverhongerd' en 'slecht gekleed' in Kampen arriveerden, twintig 'met bevroren voeten'.¹ Naast die Amsterdammers bevonden zich eind januari in de van Heutsz-kazerne ook mannelijke personen uit Den Haag, Gouda, Haarlem, Hilversum, Utrecht, Amersfoort en enkele kleinere plaatsen. 'Het merendeel had zich', aldus de weergave door Sijes van een rapport dat dr. Kolff op 30 januari aan de burgemeester van Kampen toezond, 'gemeld, de anderen, 'een vrij groot percentage', waren op straat opgepakt of uit huis gehaald, zonder in de gelegenheid te zijn gesteld het meest noodzakelijke mee te nemen of nog te laten brengen. Er waren dan ook mannen bij, wier blote voeten door de schoenen staken, terwijl zij thuis beter schoeisel hadden. Zeer velen hadden geen deken bij zich. Het aantal zieken nam van dag tot dag in ontstellende mate toe. Er heerste een hevige dysenterie . . . Bijzonder groot was het aantal sterk verluide personen . . . De luizen kropen langs de wanden van de badkamers omhoog. Verder was er nog 'het gewone aantal' mannen met ernstige maagzweren of epilepsie, een nagenoeg blinde, een bijna volkomen dove, een tbc-patiënt . . . , drie mannen met difterie en een zeer groot aantal met griep.'²

Hoeveel mannen zijn nu door de razzia's welke na de Liese-aanmeldingsactie plaatsvonden, in Duitse handen gevallen? Slechts twee cijfers konden wij vermelden: uit Dordrecht werden er vijf-en-dertighonderd weggevoerd en alleen al in Kampen kwamen er van eind januari af in twee-en-een-halve week vijf-en-twintighonderd aan. Houden wij er dan rekening mee dat in het geheel geen cijfers bekend zijn over de razzia's die werden gehouden in Gouda, Delft, Den Haag, Leiden en omstreken, Haarlem, Amsterdam, Hilversum, Utrecht en Amersfoort, dan durven wij veronderstellen dat de razzia's na de Liese-aanmeldingsactie nog wel tussen de vijf- en tienduizend mannelijke Nederlanders in Duitse handen hebben doen vallen.

Naast de razzia's waren er in de maanden februari en maart pogingen van de Duitsers om met beloften van hoge rantsoenen vrijwillige arbeidskrachten bijeen te krijgen. In hoeverre zij daarmee succes hebben gehad, is niet bekend. In Rotterdam noteerde evenwel begin februari een journalist:

¹ Ned. Rode Kruis, afd. Kampen, W. J. Kolff: *Herinneringen*, p. 19. ² Sijes: *De arbeidsinzet*, p. 593-94.